

На основу члана 60. став 2, члана 63. став 4. и члана 94. став 2. Закона о ветеринарству („Службени гласник РС”, број 91/05),

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

П Р А В И Л Н И К

О УТВРЂИВАЊУ МЕРА ЗА РАНО ОТКРИВАЊЕ, ДИЈАГНОСТИКУ, СПРЕЧАВАЊЕ ШИРЕЊА, СУЗБИЈАЊЕ И ИСКОРЕЊИВАЊЕ ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ ТУБЕРКУЛОЗЕ ГОВЕДА, НАЧИНУ ЊИХОВОГ СПРОВОЂЕЊА, КАО И НАЧИНУ УТВРЂИВАЊА СТАТУСА ГАЗДИНСТВА СЛОБОДНОГ ОД ТУБЕРКУЛОЗЕ ГОВЕДА

І. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником утврђују се мере за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести туберкулозе говеда, начин њиховог спровођења, као и начин утврђивања статуса газдинства слободног од туберкулозе говеда.

Члан 2.

Поједини изрази употребљени у овом правилнику имају следеће значење:

1) стадо чини животиња или група животиња које се држе у газдинству, а ако се у газдинству одвојено држи више од једног стада, сва стада морају имати исти здравствени статус;

2) стадо говеда типа Т1 јесте стадо код којег је претходно клиничко стање и резултат туберкулинског испитивања животиња непознат;

3) стадо говеда типа Т2 јесте стадо код којег су претходна клиничка стања и резултат туберкулинског испитивања познати и у којем се спроводе прописана тестирања животиња са циљем да се обезбеди здравствени статус стада говеда типа Т3;

4) стадо говеда типа Т3 јесте стадо службено слободно од туберкулозе говеда, у складу са овим правилником;

5) подручје или држава службено слободна од туберкулозе говеда јесте део територије или територија Републике Србије која испуњава услове из члана 36. овог правилника;

6) животиња сумњива на туберкулозу говеда јесте свако говече које показује симптоме туберкулозе говеда, а прописаним дијагностичким тестирањем није потврђено нити искључено присуство болести;

7) превозна средства јесу друмска, железничка и ваздушна превозна средства или њихови делови, укључујући опрему за утовар, теретни простор бродова и контејнере за копнени, поморски и ваздушни транспорт животиња;

8) подручје јесте део територије Републике Србије површине од најмање 2000 м² који је под надзором министарства надлежног за послове ветеринарства (у даљем тексту: Министарство) и укључује подручје најмање једног управног округа или Града Београда.

II. МЕРЕ РАНОГ ОТКРИВАЊА ТУРБЕКУЛОЗЕ ГОВЕДА, ДИЈАГНОСТИКЕ И НАЧИН ЊИХОВОГ СПРОВОЂЕЊА

1. Сумња на турбекулозу говеда

Члан 3.

У случају сумње на појаву заразне болести туберкулоза говеда спроводе се следеће мере:

- 1) стављање стада под надзор;
- 2) одвајање и изолација говеда унутар стада сумњивих на туберкулозу;
- 3) спровођење одговарајућих дијагностичких испитивања;
- 4) забрана осемењавања и припуста говеда сумњивих на туберкулозу;
- 5) забрана коришћења и испоруке млека пореклом од крава из зараженог стада, осим ради одговарајуће термичке обраде, у складу са посебним прописом;
- 6) забрана изношења хране за животиње са газдинства које је било или је могло бити у додиру са говедима сумњивим на обољење;
- 7) забрана употребе заједничких напајалишта;
- 8) забрана изношења стајског ђубрива и осоке са газдинства;
- 9) забрана увођења у стадо или стављања у промет животиња из стада, осим упућивања на принудно клање;
- 10) забрана увођења на газдинство и стављања у промет других животиња са газдинства.

Мере из става 1. овог члана примењују се док се у стаду не искључи сумња на туберкулозу говеда.

2. Дијагностичко испитивање

Члан 4.

Дијагностичко испитивање туберкулозе говеда врши се туберкулинским интрадермалним тестом, у складу са овим правилником.

Министарство, поред теста из става 1. овог члана, може применити гама-интерферон теста на начин који је прописан у последњем издању OIE Manual of Standards for Diagnostic Test and Vaccines.

Члан 5.

Говеда старија од шест недеља дијагностички се испитују на туберкулозу.

Члан 6.

Говеда која су заклана прегледају се на присуство патоанатомских лезија карактеристичних за туберкулозу говеда. Ако се после клања установи присуство таквих промена, узорци се шаљу у овлашћену лабораторију ради бактериолошких испитивања на присуство узрочника туберкулозе.

2.1. Идентификација узрочника

Члан 7.

Присуство *Mycobacterium bovis* (*M. bovis*), узрочника туберкулозе говеда у клиничким и узорцима узетим на прегледу после клања може се доказати микробиолошким прегледом обојених размаза или техником имунопероксидазе, а потврдити култивисањем микроорганизама на подлогама за примарну изолацију.

Патолошки материјал за потврду присутности *M. bovis* узима се из промењених лимфних чворова паренхиматозних органа као што су плућа, јетра, слезина, итд. Ако нема патолошких лезија, за микробиолошка испитивања узимају се узорци из ретрофарингеалних, бронхијалних, медијастиналних, супрамамарних, мандибуларних и неких мезентеричких лимфних чворова и јетре. Идентификација изолата може се извршити одређивањем карактеристика културе и биохемијских реакција. Ланчана реакција полимеразе (PCR) може се користити за детекцију *M. tuberculosis complex*. Техника анализе ДНК може се показати бржом и поузданијом методом од биохемијских метода за диференцијацију *M. bovis* од других чланова комплекса *M. tuberculosis*. Генетичка испитивања омогућавају разликовање између различитих сојева *M. bovis* као и порекло, карактеристике преношења и ширења *M. bovis*.

Примењене методе, подлоге, њихова стандардизација и интерпретација резултата мора бити усклађена са важећим издањем OIE Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines, у делу који се односи на туберкулозу говеда.

2.2. Туберкулински прочишћени протеински деривати

Члан 8.

За спровођење туберкулинског интрадермалног теста користи се туберкулински прочишћени протеински деривати (у даљем тексту: туберкулин ППД) говеђи и авијарни, који испуњава стандарде, у складу са чл. 9. до 12. овог правилника.

2.2.1. Стандарди за туберкулин ППД (говеђи и авијарни)

Члан 9.

Туберкулин ППД добија се термичком обрадом производа раста и лизе узрочника *Mycobacterium bovis* или *Mycobacterium avium* (према потреби) и користи се за откривање одложене хиперсензитивности код говеда сензибилисаних на микроорганизме исте врсте.

Члан 10.

Туберкулин ППД производи се од хидросолубилних фракција култура *M. bovis* или *M. avium* које су култивисане у течној синтетској подлози, припремљених применом топлоте у слободно струјећој пари и њиховим накнадним филтрирањем. Активна фракција филтрата која се углавном састоји од протеина, издваја се преципитацијом, испира се и поновно отапа. Може се додати антимикуробни конзерванс који не изазива лажно позитивне реакције, као што је фенол. Коначни стерилни производ слободан од микобактерија асептички се дистрибуира у стерилне стаклене посуде заштићене од контаминације. Производ се може осушити у смрзнутом стању.

Члан 11.

Идентификација производа из члана 10. овог правилника врши се на сензибилисаним албино заморацима, телесне масе од најмање 250 грама тако што се интрадермално апликује неколико разређења доза на више места. Након 24 до 28 часова јављају се реакције у облику едема са црвенилом и са некрозом или без некрозе на месту апликације. Величина и интензитет реакције варира зависно од дозе. Код несензибилисанх замораца не постоје реакције након примене истог поступка.

Члан 12.

Тестирањем туберкулина ППД проверава се:

- 1) рН вредност: рН је од 6,5 до 7,5;
- 2) присуство фенола: ако препарат који се испитује садржи фенол, његова концентрација не сме бити већа од 5 g/l;
- 3) ефекат сензибилизације: користити се група од три заморца који нису били третирани никаквим материјама које би могле да интерагују са испитујућим. Три пута у размацама од пет дана убризгава се интрадермално сваком заморцу препарат који се испитује у дози која је еквивалентна 500 IU у 0,1 ml. У размаку од 15 до 21 дан након треће ињекције убризгава се иста доза (500 IU) интрадермално огледним заморцима, као и контролној групи од три заморца исте масе, који нису претходно примили ињекцију туберкулина. У периоду од 24 до 48 сати након последње ињекције, реакције обе групе се битно не разликују;
- 4) токсичност: користите се два заморца од којих сваки тежи најмање 250 g, који нису били третирани никаквим материјама које би могле да интерагују са испитујућим. Убризгава се субкутано сваком заморцу 0,5 ml препарата који се

испитује. Говеда се посматрају седам дана. Током периода посматрања не долази до абнормалних појава;

5) стерилност: овај тест је усклађен са тестом за стерилност који је прописан у важећој монографији о вакцинама за употребу у ветерини (IV издање Европске фармакопеје из 2002. године);

6) јачина (интензитет): интензитет туберкулина ППД (говеђег и авијарног) одређује се поређењем реакција добијених код сензибилизисаних замораца интрадермалним убризгавањем серије разређења препарата који се испитује са онима добијеним код познатих концентрација референтног туберкулинског (говеђег и авијарног, према потреби) туберкулина ППД баждареног у интернационалним јединицама (ИЈ). Да би тестирали интензитет, требало би сензибилизирати најмање девет албино замораца, од којих сваки мора тежити од 400 g до 600 g, дубоким интрамукуларним ињекцијама од 0,0001 mg масе у влажном стању живог *M. bovis* соја AN5 суспендованог у 0,5 ml раствора натријум хлорида R (9 g/l) за говеђи туберкулин, или одговарајућом дозом инактивисаног или живог *M. avium* за авијарни туберкулин. Најмање четири недеље након сензибилизације замораца, потребно је обријати њихове слабинске површине како би се обезбедило место за убризгавање највише четири ињекције на свакој страни. Припрема се разређење препарата који се испитује и референтни препарат (изотонични физиолошки раствор пуферизован фосфатом (pH 6,5 - 7,5) који садржи 0,005 g/l полисорбата 80 R). Користи се најмање три дозе референтног препарата и најмање три дозе препарата који се испитује. Потребно је изабрати такве дозе да настале лезије имају промер најмање 8 mm, а највише 25 mm. Распоред раствора врши се методом случајног избора на места, користећи „Latin square design”. Убригава се свака доза интрадермално у количини од 0,1 ml или 0,2 ml. Измери се промер лезија након 24 до 48 сати и израчунава резултат теста помоћу уобичајених статистичких метода и уз претпоставку да су промери лезија пропорционални са логаритмом концентрације туберкулина. Тест није ваљан док поуздана граница грешке ($p=0,95$) није мања од 50% ни већа од 200% процењеног интензитета. Процењени интензитет није мањи од 66% ни већи од 150% утврђеног интензитета за говеђи туберкулин. Процењени интензитет није мањи од 75% ни већи од 133% утврђеног интензитета за авијарни туберкулин. Утврђени интензитет није мањи од 20 000 IU/ml за оба туберкулина (говеђи и авијарни);

7) начин складиштења: складиштење се врши заштићено од светла на температури од $5 \pm 3^{\circ}\text{C}$;

8) означавање: на ознаци се налазе следећи подаци:

(1) интензитет у интернационалним јединицама по милилитру, назив и количина сваке додате супстанце,

(2) за препарате сушене у замрзнутом стању и:

- назив и количина течности која се додаје за реконституцију,
- да производ треба употребити одмах након реконституције.

2.2.2. Спровођење интрадермалног туберкулинског теста

Члан 13.

Интрадермални туберкулински тестови спроводе се као:

1) појединачни интрадермални тест који се изводи једнократном апликацијом говеђег (*Mycobacterium bovis*) туберкулина ППД;

2) интрадермални компаративни тест који се изводи апликацијом говеђег туберкулина и апликацијом авијарног туберкулина које се врше симултано.

Апликована доза туберкулина не сме бити:

1) мања од 2 000 ИЈ говеђег туберкулина;

2) мања од 2 000 ИЈ авијарног туберкулина.

Количина појединачне дозе туберкулина не сме бити већа од 0,2 ml.

Туберкулински тест спроводи се апликовањем туберкулина у кожу врата. Место апликовања мора бити на граници предње и средње трећине врата. Кад се говеђи и авијарни туберкулин апликују истој животињи, место апликације авијарног туберкулина мора бити удаљено око 10 cm од гребена врата, а место апликовања говеђег туберкулина око 12,5 cm ниже на линији паралелно са линијом рамена или на супротним странама врата.

Код младих животиња где нема довољно простора за одвајање места апликовања на једној страни врата, по једна доза се апликује на свакој страни врата на идентичним местима у средишту средње трећине врата.

Члан 14.

Техника туберкулинског тестирања и интерпретације реакције врши се тако што се место апликовања захвати прстима и очисти. Набор коже у сваком захваћеном подручју узима се између кажипрста и палца, мери кутиметром, а измерена вредност се уписује у евиденцију. Одмах после тога апликује се туберкулин на начин који обезбеђује његову интрадермалну дистрибуцију. Може се користити кратка стерилна игла, са косо избрушеним рубом према споља, са градираним шприцем напуњеном туберкулином, која се уводи укосом у дубље слојеве коже. Исправна апликација проверава се палпацијом отока величине зрна грашка на месту апликовања. Дебљина кожног набора сваког места апликације поновно се мери 72 сата (± 4 сата) након апликовања, а измерена вредност се уписује у евиденцију.

Члан 15.

Тумачење резултата врши се клиничким прегледом говеда и мерењем задебљања коже на месту где је извршена апликација туберкулина, и то 72 сата након апликације.

Реакција на тест може бити:

1) негативна - ако постоји само ограничени оток са задебљањем кожног набора које није већи од 2 mm, а говедо не испољава клиничке знаке, као што су дифузни оток или јак едем, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора;

2) сумњива - ако се не уоче клинички знаци као што су дифузни оток или јак едем, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора и ако је повећање задебљања кожног набора веће од 2 mm, а мање од 4 mm;

3) позитивна - ако се уоче клинички знаци као што су дифузни оток или јак едем, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју

апликације или лимфног чвора и ако је повећање задебљања кожног набора на месту апликације 4 mm или веће.

Члан 16.

Резултат на интрадермални туберкулински тест може бити:

1) позитиван - ако је позитивна реакција на говеђи туберкулин прописана чланом 15. тачка 3) овог правилника;

2) сумњив - ако је сумњива реакција на говеђи туберкулин прописана чланом 15. тачка 2) овог правилника;

3) негативан - ако је негативна реакција на говеђи туберкулин прописана чланом 15. тачка 1) овог правилника.

Говеда са сумњивим појединачним интрадермалним тестом морају се подвргнути другом тесту након најмање 42 дана.

Ако говеда нису реаговала негативно на другом тесту, сматраће се да имају позитивну реакцију на тесту.

Говеда која на појединачном интрадермалном тесту имају позитиван резултат могу се подвргнути интрадермалном компаративном тесту ако се сумња на лажно позитивну реакцију или на интерференцију.

Члан 17.

Резултат на интрадермални компаративни тест за успостављање и одржавање статуса стада службено слободног од туберкулозе говеда, може бити:

1) позитиван - ако је позитивна реакција на говеђи туберкулин која је више од 4 mm већа од реакције на авијарни туберкулин, или присутност клиничких симптома;

2) сумњив - ако је позитивна или сумњива реакција на говеђи туберкулин која је од 1 mm до 4 mm већа од реакције на авијарни туберкулин, без утврђивања клиничких симптома;

3) негативан - ако је негативна реакција на говеђи туберкулин или позитивна или сумњива реакција на говеђи туберкулин, која је једнака или мања од позитивне или сумњиве реакције на авијарни туберкулин, без утврђивања клиничких симптома у оба случаја.

Говеда са сумњивим резултатом на интрадермалном компаративном тесту морају се подвргнути другом тесту након најмање 42 дана. Животиње које нису негативне на другом тесту, сматраће се да имају позитиван резултат на тесту.

Члан 18.

Статус стада службено слободног од туберкулозе говеда може се укинути, а говеда из стада неће се стављати у промет док се не реши њихов статус, и то за говеда која су имала:

1) сумњив резултат на појединачном интрадермалном туберкулинском тесту;

2) позитиван резултат на појединачном интрадермалном туберкулинском тесту, али које чекају поновно тестирање интрадермалним компаративним тестом;

3) сумњив резултат на интрадермалном компаративном тесту.

Члан 19.

Говеда код којих се као резултат вршења турбекулинског интрадермалног теста покаже повећање дебљине кожног набора веће од 2 mm или која имају клиничке симптоме, не могу се пустити у промет.

III. МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ШИРЕЊА, СУЗБИЈАЊА И ИСКОРЕЊИВАЊА ТУРБЕКУЛОЗЕ ГОВЕДА

1. Потврда турбекулозе говеда

Члан 20.

Потврђени случај турбекулозе говеда, у смислу овог правилника, јесте потврда болести, ако је испуњен један од следећих услова:

1) дијагностичком методом интрадермалне туберкулинизације утврди се позитивна реакција;

2) лабораторијским испитивањем секрета, екскрета или ткива утврди се узрочник туберкулозе говеда (*Mycobacterium bovis* или друге микобактеријске врсте које припадају *M. Tuberculosis complex*);

3) патоморфолошким прегледом утврде се патоморфолошке промене карактеристичне за туберкулозу, а лабораторијским испитивањем утврди се узрочник туберкулозе говеда (*Mycobacterium bovis* или друге микобактеријске врсте које припадају *M. Tuberculosis complex*);

4) ветеринарско-санитарним прегледом приликом клања утврде се патоморфолошке промене карактеристичне за туберкулозу, а лабораторијским испитивањем утврди се узрочник туберкулозе говеда (*Mycobacterium bovis* или друге микобактеријске врсте које припадају *M. Tuberculosis complex*).

Члан 21.

Када се потврди болест туберкулоза говеда, поред мера из члана 3. овог правилника, спроводе се следеће мере:

1) издвајање и изолација говеда код којих је потврђено присуство туберкулозе од осталих говеда у стаду, до упућивања на клање;

2) забрана коришћења млека заражених крава, осим за исхрану животиња на истом газдинству након што је млеко прошло одговарајућу термичку обраду;

3) одлагање стајњака из штала или других објеката у којима су боравиле животиње на место до којег животиње са газдинства не могу доћи;

4) третирање стајњака и осоке одговарајућим средством за дезинфекцију према упутству произвођача и забрану коришћења најмање три недеље, осим ако је стајњак прекривен слојем незараженог стајњака или земљом када примена средства за дезинфекцију није потребна.

Када је туберкулоза говеда потврђена у стаду, ветеринарски инспектор спроводи надзор над објектима за прераду отпадака животињског порекла како би се утврдило да нема опасности од ширења туберкулозе говеда путем истих.

Члан 22.

Говеда, код којих је потврђена туберкулоза, не лече се.
Говеда се не вакцинишу на туберкулозу.

2. Клање животиња код којих је потврђена туберкулоза говеда

Члан 23.

После бактериолошког, патолошког, туберкулинског или молекуларног испитивања говеда, говеда код којих је потврђена туберкулоза морају бити заклане под надзором ветеринарског инспектора, најкасније 30 дана након што је њихов власник или држалац обавештен о резултатима тестирања.

Код говеда са позитивним налазом на туберкулозу говеда која не показују клиничке знаке болести, може се продужити рок из става 1. овог члана на период не дужи од три месеца, ако:

1) се ради о gravidној животињи код које се телјење очекује у року од три месеца;

2) је наређено клање свих говеда из стада које има више од 20 животиња, а које се налази на подручју без кланице са одговарајућим капацитетом клања и када се клање не може извршити у року од 30 дана.

Код говеда код којих је утврђена позитивна или сумњива реакција на туберкулозу а које се упућују на клање, у уверење о здравственом стању животиња (у даљем тексту: уверење) које прати говеда упућена на клање уписује се: „ТБЦ говеда”.

Члан 24.

После клања говеда из члана 23. овог правилника, а пре увођења нових животиња у стадо, објекти у којима се животиње држе, као и опрема који су коришћени у раду са говедима чисте се, перу и дезинфикују под надзором ветеринарског инспектора.

Сва превозна средства и места на којима је извршен утовар животиња перу се и дезинфикују након употребе, утовара и превоза говеда из зараженог стада, као и пратећи предмети који су били у контакту са зараженим говедима.

Средства за дезинфекцију која се користе и њихове концентрације морају бити одобрене за употребу, у складу са посебним прописом.

Члан 25.

У зараженом стаду из којег потичу говеда из члана 23. овог правилника спровод се следеће мере:

1) забрана извођења говеда из стада, осим у случају принудног клања

по одобрењу ветеринарског инспектора;

2) дијагностичко испитивање свих преосталих животиња из стада, у складу са овим правилником;

3) забрана увођења новонабављених животиња у стадо све док сва говеда из стада старија од шест недеља, нису прошла једно или више дијагностичких испитивања на туберкулозу, у складу са овим правилником.

3. Престанак турбекулозе говеда на газдинству

Члан 26.

После уклањања говеда оболелих од туберкулозе, обављене дезинфекције и спроведене симултане туберкулинизације, као и после истека периода од најмање шест недеља од претходне туберкулинизације бовиним туберкулином која је дала позитиван резултат, сматра се да је туберкулоза говеда престала на газдинству.

4. Учесталост претраживања на турбекулозу говеда и премештање стада говеда типа Т1, Т2 И Т3

Члан 27.

Туберкулинско интрадермално испитивање у стадима типа Т1 и типа Т2 врши се код свих говеда старијих од шест недеља, најмање једном у шест месеци, све док та стада не стекну здравствени статус стада типа Т3.

Члан 28.

Говеда из стада типа Т1 пре увођења у стадо типа Т2, морају:

1) бити испитана применом појединачног интрадермалног туберкулинског теста, који се врши најкасније 30 дана пре стављања у промет, што се потврђује уверењем;

2) бити изолована одмах по доласку у стадо најмање 60 дана и бити испитана интрадермалним туберкулиним тестом пре увођења у стадо.

Члан 29.

Говеда из стада типа Т2 пре увођења у стадо типа Т3:

1) морају бити испитана применом интрадермалног туберкулинског теста најкасније 30 дана пре стављања у промет, што се потврђује уверењем;

2) током транспорта не смеју долазити у контакт са говедима из стада са здравственим статусом типа Т1.

Премештање говеда између стада типа Т3 спроводи се на основу дијагностичког испитивања на туберкулозу говеда и одређивање статуса стада службено слободног од туберкулозе говеда, у складу са овим правилником.

Члан 30.

У стадима у којима је искорењена туберкулоза говеда врши се:

1) надзор над спровођењем контролних мера како би се спречила појава турбекулозе говеда из других извора заразе;

2) надзор над увођењем говеда у стадо и њиховим кретањем унутар стада, као и надзор уласка и изласка говеда из стада која се дијагностички испитују на турбекулозу говеда, у складу са овим правилником.

Власник животиња спречава контакт својих животиња са говедима из стада која нису истог здравственог статуса.

IV. НАЧИН УТВРЂИВАЊА СТАТУСА ГАЗДИНСТВА СЛОБОДНОГ ОД ТУРБЕКУЛОЗЕ ГОВЕДА

Члан 31.

Статус газдинства слободног од турбекулозе говеда стиче се ако се утврди да је стадо службено слободно од турбекулозе говеда, у складу са овим правилником.

Стадо је службено слободно од туберкулозе говеда, ако:

1) ниједно говече нема клиничких симптома туберкулозе говеда;

2) ниједно говече старије од шест недеља нема позитивну реакцију на најмање два интрадермална туберкулинска теста која се спроводе у складу овим правилником, од којих се први тест спроводи шест месеци након искључења сваке позитивне животиње из стада, док се други туберкулински тест спроводи шест месеци након претходног, или је стадо састављено искључиво од говеда пореклом из стада која су службено слободна од туберкулозе, а први тест спроводи се најмање 60 дана након формирања стада, док други тест није обавезан;

3) након завршетка првог теста из става 2. тачка 2) овог члана, ниједно говече старије од шест недеља није уведено у стадо, изузев ако је имало негативну реакцију на интрадермални туберкулински тест спроведен и тумачен у складу са овим правилником, који је обављен у току 30 дана пре или у току 30 дана након увођења у стадо, када се морају физички одвојити од других говеда из стада тако да се избегне директан или индиректан контакт са другим животињама, све док се не утврди да је тест негативан.

Тест из става 2. тачка 2) овог члана не мора се спроводити ако говеда која се стављају у промет потичу из стада службено слободних од туберкулозе говеда, осим ако потичу из подручју коме није додељен статус службено слободан од туберкулозе говеда.

Члан 32.

Стадо задржава статус стада службено слободан од туберкулозе говеда, ако:

1) су непромењени услови из члана 31. став 1. тач. 1) и 3) овог правилника;

2) говеда долазе на газдинство из стада са статусом службено слободним од туберкулозе говеда;

3) се на говедима на газдинству, осим телади која су млађа од шест недеља, редовно спроводи сваке године интрадермални туберкулински тест, у складу са овим правилником.

Члан 33.

Учесталост тестирања на туберкулозу говеда утврђеног Програмом мера здравствене заштите (у даљем тексту: Програм) за територију Републике Србије или подручја, Министарство може променити ако:

1) просек, утврђен 31. децембра сваке године, годишњег удела стада говеда код којих је потврђена туберкулоза није већи од 1 % свих стада на одређеном подручју приликом испитивања у два последња годишња Програма, размак између редовних испитивања газдинстава може се продужити на две године, а товни мужјаци које се узгајају унутар одвојене епизоотиолошке јединице могу се изузети из туберкулинског тестирања, под условом да долазе из стада службено слободног од туберкулозе говеда и да се мушке животиње за тов неће користити за узгој и приплод, већ да ће се упућивати директно на клање;

2) просек, утврђен 31. децембра сваке године, годишњег удела стада говеда код којих је потврђена туберкулоза није већи од 0,2 % свих стада на одређеном подручју приликом испитивања у два последња годишња Програма, период између редовних тестирања може се продужити на три године и/или се старост животиња које се испитују може повећати на 24 месеца;

3) просек, утврђен 31. децембра сваке године, годишњег удела стада говеда код којих је потврђена туберкулоза није већи од 0,1 % свих стада на одређеном подручју приликом испитивања у два последња годишња Програма, период између редовних тестирања може се продужити на четири године, или Министарство може стадо ослободити спровођења испитивања на туберкулозу, ако су:

(1) пре увођења у стадо сва говеда подвргнута интрадермалном туберкулинском тестирању са негативним резултатом, или

(2) су сва заклана говеда прегледана на присуство лезија карактеристичних за туберкулозу и ако су све такве промене подвргнуте хистопатолошким и бактериолошким испитивањима на туберкулозу.

Министарство може повећати учесталост испитивања на туберкулозу говеда ако дође до повећања броја случајева туберкулозе.

Члан 34.

Статус стада службено слободног од туберкулозе може се привремено или трајно укинути, ако је испуњен један од следећи услова:

1) нису испуњени услови из члана 32. овог правилника;

2) једна или више говеда има позитивну реакцију на туберкулински тест или се у случају прегледа на линији клања посумња на туберкулозу говеда. Позитивна животиња се мора искључити из стада и упутити на клање. Одговарајућа *post-mortem*, лабораторијска и епизоотиолошка испитивања морају бити спроведена на позитивним говедима или на труповима сумњивих говеда. Статус стада биће привремено укинут све док се не заврше сва лабораторијска испитивања. Ако се

присуство туберкулозе говеда не потврди, укидање статуса стада службено слободног од туберкулозе говеда престаје да важи након што говеда старија од шест недеља буду испитана са негативним резултатом најмање 42 дана након уклањања говеда с позитивном реакцијом;

3) у стаду се налазе говеда сумњивог статуса утврђеног у складу са овим правилником. У том случају статус стада остаје укинута све док се не утврди статус тих животиња. Та говеда морају бити одвојене од осталих говеда у стаду док им се статус не утврди или допунским тестирањем након 42 дана или *post-mortem* или лабораторијским претрагама;

4) изузетно од услова из става 1. тачка 3) овог члана, у стаду у којем нису откривена говеда потврђеном позитивном реакцијом применом компаративног туберкулинског теста у току најмање три године, Министарство може одлучити да се не ограничава кретање других говеда у стаду, под условом да се здравствени статус говеда са сумњивим резултатом утврди спровођењем тестирања након 42 дана и да се са газдинства не ставе у промет говеда док се њихов статус са сумњивом реакцијом не утврди. Ако на поновљеном тесту неко говече има позитивну реакцију или реакција и даље остаје сумњива примењују се услови из става 1. тачка 2) овог члана. Ако се присуство болести потврди и приликом следећег теститања, говеда која су напустила газдинство од последњег тестирања у стаду којим се потврдио статус стада, морају се пронаћи и дијагностички испитати на туберкулозу.

Члан 35.

Статус стада службено слободног од туберкулозе говеда укида се ако се лабораторијским испитивањем потврди присуство туберкулозе говеда изолацијом узрочника *M. bovis*.

Министарство може укинути статус стада службено слободног од туберкулозе говеда, ако је испуњен један од следећих услова:

- 1) не постоје више услови из члана 32. овог правилника;
- 2) при *post-mortem* прегледу утврде се лезије карактеристичне за туберкулозу говеда;
- 3) епизоотиолошким испитивањем утврди се могућност инфекције туберкулозом говеда;
- 4) ако се из другог разлога укидање статуса сматра потребним ради спречавања појављивања, сузбијања или искорењивања туберкулозе говеда.

Министарство предузима мере у циљу откривања стада говеда која су епизоотиолошки повезана и утврђиваће њихов статус на туберкулозу. Службени статус стада слободног од туберкулозе остаје укинута све док се не заврши чишћење и дезинфекција просторија и опреме и док све животиње старије од шест недеља немају негативан резултат на најмање два узастопна туберкулинска теста. Први тест се врши после 60 дана, а други у периоду од четири до 12 месеци после уклањања последње животиње са позитивном туберкулинском реакцијом.

Члан 36.

Министарство може прогласити одређено подручје или државу службено слободном од туберкулозе ако су испуњени следећи услови:

1) да удео стада говеда која су потврђена као стада заражена туберкулозом не прелази 0,1% годишње свих стада у току шест узастопних година и ако је најмање 99,9% стада добило статус стада службено слободног од туберкулозе сваке године у току шест узастопних година, при чему се удео овог другог процента изврши 31. децембра сваке календарске године;

2) да се говеда обележавају и евидентирају у складу са посебним прописом;

3) да заклана говеда подлежу прегледу после клања;

4) да су поступци за укидање статуса стада службено слободног од туберкулозе испуњени.

Подручје или држава задржава статус службено слободне од туберкулозе ако су и даље испуњени услови из става 1. тач. 1) до 4) овог члана.

V. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 37.

Даном ступања на снагу овог правилника престају да важе одредбе чл 2. до 11. Правилника о мерама за сузбијање и искорењивање туберкулозе код животиња („Службени лист СФРЈ”, бр. 22/89 и 53/90).

Члан 38.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, а одредбе чл. 27. до 36. примењиваће се од 1. јануара 2010. године.

Број: 110-00-00141/2009-09
У Београду, 3. јула 2009. године

МИНИСТАР
Др Саша Драгин